

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiariam reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Pars II. De Theologia Ascetica per viam purgativam deducente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

consentiat, proprii sui mali Fabrum esse. Hinc rectè S. Petrus 1. Petr. c. 3. ait: *Et quis est, qui noceat vobis, si boni amulatores fueritis?* an non diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonam, teste S. Paulo ad Rom. 8. Nunquid DEVM aliquis eripere invito potest? aut occasio hominem fragilem facit, & non potius, qualis sit, ostendit?

VII. Tertium axioma est: *Non est pax impiis*: cum enim quælibet res non nisi in centro suo quiescat, fieri non potest, ut impij, qui à DEO velut centro suo separati sunt, pacem & quietem inveniant, id quod clarè S. Augustinus l. 1. conf. indicavit dicens: *Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Hinc l. 6. c. 16. ulterius dicit: *Va anima audaci, qua speravit, si à te recessisset, aliquid se melius habituram. Versa, & reversa in tergum, & in latera, & in ventrem, & dura sunt omnia, & tu Solus, Domine, requies.*

PARS II.

DE THEOLOGIA ASCETICA
PER VIAM PURGATIVAM
DEDUCENTE.

Cum hæc species aut pars potius Theologiæ Asceticæ illam Jeremiæ Prophetæ c. 4. doctrinam: *Novate vobis cor vale, & nolite serere super spinas*: Ob oculos præcipuè habeat, atque adeò juxta monitum Boëthii l. 3. conf. metr. 1. curas omnes eò potissimum convertat. ut vanam beatitudinis speciem à mentis oculis abstergat, ut veræ beatitudinis pulchritudo, sapor, quies ac serenitas tantò clariùs concipi & amari; seu, quemalmodum alij loquuntur, ut evulsis vitiorum spinis meliora virtutum supernaturalium semina animæ inseri queant; ideo meritò circa viam purgativam versari, triplicemque scopum sibi propositum habere dicitur, scilicet cognitionem peccatorum, eorundem detestationem seu detestationem, & seriam tandem vitæ emendationem, seu fugam peccatorum deinceps committendorum, de quo triplici fine in nunc in præsentia parte eodem ordine agetur, & quid a quemvis illorum specialiter sit observandum, succinctè accabitur.

F

CAPUT

DE COGNITIONE PECCATORUM.

Deprehendas te oportet antè, quam emendes, inquit à Seneca ep. 28. indicare scilicet volens, quemadmodum periti Medici nullum morbum curandum suscipiunt ejusdem qualitatem & varias circumstantias bene cognoverint; ita nec illum, qui morbis spiritualibus vitiatorum affectus est, eorundem curam efficaciter suscepturum, nisi perfectam illorum cognitionem fuerit adeptus. Ut hanc acquirat, tria præcipuè bene cognoscere debet. Quomodo oriantur peccata; hæc enim cognitio non conducet, ut fontes & radices peccatorum faciliùs cognoscatur, aut evelli queant. 2. Ut etiam diversitas & quantitas eorundem peccatorum bene cognoscatur, sicque illorum æstimatio & odium acquiratur. 3. Ut peccata quæ actu commisit, cognoscantur, sicque idonea medicamentorum deletionem adhiberi queant, quæ tria præcipuè in hoc capite paulò fusiùs explicabuntur.

§. I.

Quâ ratione peccata oriri soleant.

I. Ut totus peccati processus faciliùs intelligatur, priùs fundamenta bene percipienda sunt. Primum dicitur, quod de c. 15. sequentibus verbis indicatur: *DEVS ab initio creavit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui (id est, liberum arbitrium & voluntatem concessit.) Adsecutus est eum, & præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabit te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit quoque aquam (id est, bonum & malum) ad quod volueris dirigere manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit, dabitur illi. Quibus verbis significatum est, Hominem quemvis in hoc mundo, vel in hoc seculo, esse, ita ut vel per virtutum & bonorum operum commissionem, æternam sibi damnationem, vel per peccatorum commisionem, æternam sibi damnationem, accersere possit.*

II. Alterum fundamentum est, eundem Hominem in hoc Orbe velut amplissima quâdam domo constitutum esse, eique plenissimum omnium rerum creaturarum usum concessum fuisse, modò iisdem ad honorem & gloriam Domini sui, propriamque utilitatem utatur. Et hoc est, quod S. David Psal. 8. cum admiratione agnoscit dicens: *Quid est homo, quod memor es eius? constituisti eam super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius.* Neque hac liberalitate contentum DEVM, varias ei potentias, velut Ministros concessisse, quorum ministerio adjutus voluntatem Domini sui exequi valeat. Cujusmodi potentia sunt in primis quinque potentia sensitiva externæ, nempe visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus, sic dicta, quia Organa earum exterius patent. Deinde potentia internæ sensitivæ, quæ pro objecto habent omnia objecta sensuum exteriorum, simul tamen habent vim discernendi inter ea, practicèque judicandi, & re-mixendi; unde licet à parte rei probabiliter hæc omnes potentia sint unica realiter entitas, formaliter tamen diversa nomina pro diversitate officiorum sortiuntur. Nam 1. *Sensus communis* vocatur, quatenus omnium sensuum exteriorum objecta cognoscere potest. 2. *Phantasia* dicitur, quatenus potest sensibilia objecta etiam absentia cognoscere. 3. *Imaginativa* appellatur, eò quòd vim habeat non tantum simpliciter cognoscendi objecta absentia, sed etiam componendi illa, & impossibilia fingendi. 4. *Æstimatoria* vocatur, quatenus objectum sub ratione convenientis vel inconvenientis apprehendit. 5. *Cogitativa* nominatur, quatenus à superiori ratione ita dirigitur, ut ea æstimare possit, quæ in aliis animantibus existens non potest. 6. *Memoria* dicitur, quatenus præterita cognoscit. 7. *Reminiscencia* appellatur, quatenus rerum particularium reminiscitur, non simpliciter modo, ut memoria, sed cum quadam indagazione discursu, non quidem propriè dicto (hic enim convenit intellectui) sed impropiè sumpto, quatenus cum ipso intellectu discurrente etiam ipse sensus interior per quantum successivam apprehensionem ab una in aliam procedendo dicitur etiam ipse similitudinariè aliquo modo discernere.

III. Præter has duas potentias sensitivas seu cognoscitivas,

tivas, etiam appetitiva quædam potentia sensitiva, id est talis, quæ prosequitur objectum sibi conveniens, & dissimulans repellit, eidem homini data est, & communiter appetitus sensitivus vocatur, dividiturque in concupiscibilem & irascibilem, quorum prior bonum sensibile absolute secundum se, posterior verò idem bonum sub ratione arduum ut per media difficilia obtinendum vel conservandum tendit. Unde quia uterque hic appetitus diverso modo tendit potest in suum objectum (quæ tendentia, quia cum passione seu mutatione corporis sensibili contingit; dum scilicet naturalis motus cordis notabiliter vel intenditur magis, remittitur, Passio appellatur) diversa quoque nomina habentur, Passiones sunt sortitæ, uti communior hodie sententia cum S. Thoma docet. Nam I. Si appetitus concupiscibilis in objectum absolute, quatenus bonum est, tendit, *amor* dicitur: si in illud ut absens tendit, *desiderium* si in præsens, *delectatio* appellatur: Et quia eadem potest iisdem modis, quibus prosequitur objectum bonum, ab objecto contrario recedit, ideo si objectum hoc malum communi duntaxat aversetur, *odium*: si ut absens, *spes* ut præsens, *tristitia* vocatur. Pari modo cum etiam appetitus irascibilis in objectum præsens vel absens (in communi consideratum objectum nullam habet arduam rem, adeò ad hunc appetitum non pertinet) feratur, idem quoque diversæ Passiones conveniunt, nempe si bonum arduum est absens & possibile, *Spes*: si autem etiam possibile est impossibile, *desperatio*: aut si malum futurum sit, *timor* opponitur: si verò idem malum præsens sit, *ira* gerit, quæ tamen non perinde ut cæteræ passiones committitur, habet, eò quòd bonum præsens cesset esse arduum, atque ad illud amplectendum appetitus concupiscibilis suffragari.

IV. Denique præter has potentias appetitui, quæ sensitivus est, convenientes, aliæ adhuc eidem, quæ rationalis est, competentes sunt attributæ, scilicet mensura intellectus, & voluntas, quarum proinde ministerium juvatur, ad actiones homini proprias exercendum, nùmque & malum liberè amplectendum, vel fugiendum.

V. His notatis non difficile erit ostendere, quæ

homo in peccatum præcipitur, illâ scilicet, quam S. Jacobus c. 1. indicavit, dum dixit: *Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam à DEO tentatur: DEVS enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.* Deinde concupiscentiam cum conceperit, parit peccatum (id est, delectationem, ut Interpretes vertunt) peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. Tribus ergo gradibus præcipuè ad peccatum pervenitur, suggestione, delectatione, & consensu. Suggestione quidem hostis, dum nobis prava ingeritur cogitatio vel tentatio à mundo, carne, Sathana; delectatione autem nostra, dum animo jam allubescit, quod prava suggestit tentatio: demum & proprio consensu, dum in peccatum voluntas illecta deliberatè consentit. Quem totum processum S. Franciscus Salesius part. 4. Introd. c. 3. aptâ similitudine declarat, dum ait: Cogitatione tibi finge, Philothea, Juvenculam aliquam Principem Sponso suo & Marito Principi percaram; & simul imaginare scelestum aliquem, quo eam ad secum adulterandum, thorsumque nuptialem violandum invitet, infamem aliquem amoris internuntium, qui scdam illius intentionem novæ nuptiæ communicet, mittere. Primò itaque Pararius & nuntius hic Domini sui amorem Principi aperit. Secundò illa in petitione, propositioneque sibi complacet, vel displicet. Tertio consensum ei præbet, aut prorsus dissentit. Consimili ratione Diabolus, Mundus, Caro, videntes animam quandam Filio DEI desponsatam esse, varias ei tentationes & suggestiones ingerunt, quibus primò peccatum illi proponitur. Secundò illa in eo delectationem sentit, vel displicentiam. Tertio consentit eidem, aut dissentit. Qui tres gradus, licet non in omnibus peccatis tam apertè percipiuntur, & usveniant, palpabiliter tamen, & manifestè in magnis atque enormibus peccatis eas videre est.

§. II

De Peccatorum diversitate & gravitate.

I. Duo sunt, quæ de Peccatis Asceta præcipuè scire, beneque ponderare debet, scilicet, ut & diversitatem eorum clarè

clare intelligat, & competentem de illorum gravitate estimationem concipiat; quò major enim hæc æstimatio fuerit, tantò gravius quoque adversus peccata odium exurgat, tumque ad ea non in se duntaxat, sed aliis etiam persequens & extirpanda.

II. Sciendum itaque, quòd peccatum in genere aliud sit, quàm dictum, factum, vel concupitum contra regem DEI, ut S. Augustinus l. 22. contra Faustum c. 27. dicit; Vel ut S. Ambrosius l. de parad. c. 8. describit, perfricatio legis divinæ, & cœlestium inobedientia Præceptorum.

III. In specie verò peccatum actuale in mortale veniale dividatur; inter quæ multiplex discrimen reperitur. 1. Quòd peccatum mortale vitam spiritualem animæ auferat, mortemque afferat animæ peccantis; veniale vero omnino auferat gratiam, sed imminuat tantum fervorem caritatis, unde morbo cuiusdam spirituali comparatur. Mortale à DEI regno, & hæreditate Filiorum in perpetuum excludat, veniale verò ad tempus duntaxat, quousque peccet anima pro eo plenè satisfecerit. 3. Quòd peccatum mortale supplicio æterno, veniale verò temporali solummodo pœnâ dignum efficiat. 4. Quòd mortale radicem meriti tollat, atque adeò meritis tam præteritis, quàm futuris privet, non item veniale, utpote cum quo sicut gratia manet, ita & radix quoque meritorum perseverat. 5. Quòd à peccato mortali plerique Justi facilè abstineant, non à veniali, cum, teste S. Jacobo c. 7. *In multis offendamini, & non cadatis*, ut Siracides c. 7. loquitur, *Septies in die cadat impius, & resurgat*.

IV. Præterea sciendum de peccato in communi, etiam intra eandem speciem unum sit gravius alterum. S. Gregorius 21. mor. c. 5. ex illis Christi Mandatis colligit: *Omnis, qui irascitur Fratri suo, reus erit concilio; qui autem dixerit Fratri suo racha, reus erit gehenna; qui autem dixerit Fratri suo fatue, reus erit gehenna.* Ubi per gradum crevit ordo sententiæ, dum ira sine voce iudicio; deinde voce Concilio, ubi causæ sententia definitur; ira in sermone, gehennæ ignibus mancipatur.

V. Gravitate porro quod attinet, duæ præcipuè sunt regulæ, ex quibus gravitas peccati tam mortalis, quam venialis peccati colligi debet. Prima regula desumitur ex ipsa peccati natura & essentia, videlicet quod sit aversio à DEO velut summo bono, & conversio ad creaturam. juxta quam regulam DEVS ipse mensuravit peccatum, quando Jeremiæ c. 2. dixit: *Obstupescite cæli super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit Populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Unde ut Oleas c. 9 dicit, *abalienati sunt in confusionem, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* Altera regula desumitur ex effectibus peccatorum, ob quos merito DEVS per eundem Prophetam Populo suo dici iussit: *Scito, & vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum DEVM tuum, & non esse timorem eius apud te.* Nec malè aliqui peccatum simile esse ajunt Pomo, quod Tenella Regina apparari jussit, ita constructum, ut, qui illud apprehenderet, in eum innumera tela erumperent, id quod Kemetus Maritus illius damno suo expertus est. Verè enim simile pomum peccatum est, utpote ex quo per consensum apprehenso innumera mala velut acutissimæ sagittæ (de quibus S. David Psal. 37. dixit: *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi*) in apprehendentem erumpunt, quales sagittæ sunt respectu peccati mortalis. 1. Offensa DEI, Summi Domini & Benefactoris. 2. Crucifixio Christi juxta illud S. Pauli ad Hebr. 6. *Rursum crucifigentes sibi metipsis Filium DEI, & offensus habentes.* 3. Amissio gratiæ, & juris ad vitam ac hæreditatem æternam. 4. Amissio virtutum supernaturalium gratiæ annexarum. 5. Amissio omnium meritorum præteritorum. 6. Amissio omnium operum in peccato mortali elicitorum, quoad congruum meritum. 7. Mancipatus Diaboli. 8. Pœna æterna damni & sensûs. 9. Pœna temporalis in hac etiam vita subeunda. 10. Vermis & stimulus conscientiæ. 11. Infamia apud Cælites & terrestres homines contrahenda. 12. Amaritudo & tristitia cordis ex ultimi finis amissione exorta. Ob quæ omnia merito Peccator cum Anna matre Jobi irremediabilibus lacrymis deffere deberet peccatum suum, & dicere: Heu, DEVS meus, ut quid te dimisimus lumen

men oculorum nostrorum, solatium vitæ nostræ? *Omnis
mal in te uno habentes, te non debemus dimittere à nobis.* In
spectu peccati venialis verò maximè cum plena deliberatione
ne admissi effectus & sagittæ sunt. 1. Quòd DEO displiceat.
2. Amorem & amicitiam DEI erga hominè
imminuat. 3. Munificentiam DEI erga nos suspendat.
4. Deformitatem quavis deformitate corporis
graviorem afferat. 5. Debilitatem ad bene operandum
ciliat. 6. Ad peccatum mortale velut morbus periculosus
disponat. 7. Pœnam omnibus pœnis & doloribus huius
mundi graviorem mereatur. 8. A visione & fruitione
ad tempus suspendat post mortem. 9. Cœlestium con-
lationum affluxum impediatur. 10. Familiaritatem cum
& Cœlitibus imminuat. 11. Fervorem tepefaciat, sicut
qua in ignem effusa. 12. Meritum & præmium in-
quod eo tempore, quo committitur, obtineri potuissent
diat, & defraudet.

§. III.

De peccatorum commissorum cognitio

I. Quòd DEVS olim Israëlì per Jeremiam Prophe-
c. 31. dici iussit, hoc meritò quavis anima viam purgationis
auspicatura sibi applicare potest: *Statuo tibi speculum, & tibi
tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam, ne
bulasti.* Verè enim potissima causa, cur Homines
rùm ad vitæ emendationem incitentur, est, quòd seip-
miserum animæ suæ statum non cognoscant, uti S. Hieronimus
pulchrè in serm. quodam indicavit, in Persona DEI
O Homo; si te videres, mihi placeres, & tibi displiceas.
quia te non vides, tibi placebis, & mihi displices. Venet
cum nec mihi, nec tibi placebis: mihi, quia peccasti: tibi
ardebis. Meritò ergo speculam, aut speculum potius
statuit, in quo præteritam suam vitam cognoscat, & accipit
cendo defleat, & deflendo corrigat. Triplex autem per h
finem speculum usurpare potest.

II. Primum est ipse DEVS, de quo S. David Psalms
xit: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Nam, ut S. Gregorius
1.3 r. moral. advertit, *Cognoscere se non potest anima,*

se non est, nisi etiam divine luci appropinquet. Quare clamet peccatrix anima cum S. Davide Psal. 66. *DEVS misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri, ut cognoscamus in terra viam tuam, imò nostram, quàm per præteritam vitam ambulavimus.*

III. Alterum speculum est memoria aut sinus proprius, de quo Jeremias Propheta c. 2. locutus est, cum dixit: *Vide vias tuas in convalle: scito, quid feceris. Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas.* Clarius verò hoc ipsum speculum indicavit, S. Gregorius l. 10. mor. c. 22. dum dixit: *Electi intra sinum cordis adversum se, quidquid impugnat, enumerant: ibi ante oculos suos omne, quod desleant, coacervant: ibi, quidquid per iram districti iudicis discerni possit, intuentur: ibi tot patiuntur supplicia, quod pari timent.*

IV. Tertium tandem speculum libri sunt, qui varios peccatorum Catalogos continent, atque adeò merito speculo comparari possunt, in quo anima maculas, quas in secundo memoriæ suæ speculo sufficienter cognoscere non potuit, clarius deprehendat. Quare de ejusmodi libris sibi dictum putet, quod S. Joannes olim Apocal. 10. audivisse se testatur: *Accipe librum, & devora illum* (diligenter & prudenter perlegendo) *& faciet amaricari ventrem tuum* (aut cor potius salutari dolore de peccatis excitato) *sed in ore tuo erit dulce tanquam mel* (si videlicet peccata cognita per dolorosam & sinceram confessionem Sacerdoti explicaveris.)

CAPUT II.

DE ACTUALI PECCATORUM DETESTATIONE ET DELETIONE.

I. **A**lter Viæ purgativæ scopus est actualis detestatio peccatorum, seu Justificatio peccatoris, quam DEVS per Prophetam Jeremiam loc. supra cit. indicavit, dum præcepit, ut, post statutam speculam ponat amaritudines sibi; per has enim amaritudines nihil aliud intelligitur, quàm actus illi, qui ad actualem Peccatorum detestationem & excoriationem requiruntur, & quinque potissimum ab Ascetis numerantur.

II. Primus est *Timor iustitia divina*: de quo Salomon Eccl. 1. dixit: *Timor Domini expellit peccatum* (inchoat scilicet) *nam qui sine timore est, non poterit iustificari.* Quod ut sapienter Diadochus to. 5. Bibl. SS. PP. c. 17. dixit, *non potest in sensu cordis DEVM amare, nisi prius toto corde exanimueris*; timore enim DEI efficitur, ut anima pura & mollis facta ad exercendam caritatem se applicet. Hinc merito dicitur Peccator cum S. Propheta Psal. 118. *Confite timore carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Aut cum pio Asceta de imit. Christi c. 14. *Intonas super me iudicia tua, Domine, & timore ac tremore concutis ossa mea, & anima mea expulsa vaide.* Sto artonius, & considero, quia cæli non sumus di in conspectu tuo, si in Angelis reperisti pravitatem, in me pepercisti, quid fiet de me? *Ceciderunt Stella de caelo, & pulvis quid praesumam?*

III. Secundus actus est *Spes de misericordia divina*: ut bene S. Augustinus l. 9. Confess. c. 13. dixit ad DEVM *etiam laudabili vita hominum, si remotà misericordia divina est.* Et id ipsum etiam prius S. David Psal. 129. indicat dicens: *Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinet? quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum in peccato.* Semper ergo Peccatoris in pectore debent Spes & misericordiam sperat, si iustitiam non timeat: & in conspectu, qui non confidit. Hinc, teste S. David Psal. 84. *cordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax inveniunt.* Dicat itaque Peccator cum eodem Propheta Psal. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? DEO, quoniam adhuc confitebor ei.*

IV. Tertius actus *contritio seu dolor est*; hoc quoque S. David Psal. 50. ait: *Sacrificium DEO spiritus contributus: cor contritum & humiliatum DEVS non despicies.* Per Jeremiam c. 6. hortatur peccatricem animam: *Plange super lacrimis tuis, accingere cilicio, conspergere cinere, luctum super luctum tibi, plandum amarum.* Vere enim magna vis est lacrymarum, inquit S. Chrysostomus ho. 2. in Psal. 50. *Vis, dicantur lacrymae, quoniam lacrymae valent maximum virtutis munus conferre; sicut enim Martyres sanguinem fundunt, & lacrymas*

lont; ita Peccatores lacrymas fundunt, & peccata obliterant. Quales autem hæ lacrymæ esse debeant, & unde peti, ostendit idem Sanctus ho. 6. in c. 2. Marth. dum ait: Cum amoris ignis alicuius mentem fuerit ingressus, totum inde torporem expellit, facitque, ut ea fons lacrymarum existat; nihil quippe nos ita conglutinat, atque unit, ut illa lacryma. Tales fudit S. Maria Magdalena, unde audire meruit: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Luc. 7. Unde admirans has lacrymas idem S. Doctor l. 93. Mutatur, inquit, ordo rerum, pluviam terra dat cælum semper, nunc ecce rigat terra cælum. Imò super cælos ad ipsum Dominum usque imber humanarum profluit lacrymarum, ut juxta Psalmistam de aquis fletuum cantetur illud: Et aque, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini. Dicat proin Peccator cum S. Davide Psal. 6. Lavabo per singulas noctes lectum meum, & lacrymis meis stratum meum rigabo.

V. Quartus actus ad expiationem peccatorum necessarius confessio est; nam, ut Salomon Prov. 28. ait, qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur. Et ut clarius Isidorus l. 1. c. 12. ait, Confessio sanat, confessio iustificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit. In confessione misericordie loquetur. Nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam. Hinc pulchrè S. Augustinus super Psal. DEVM alloquens: Non aperui, inquit, sed aperui, ut operires: non celavi, ut te gereres. Nam quando homo detegit, DEVS regit. Cum homo agnoscit, DEVS ignoscit. Præoccupet ergo Peccator faciem DEI in confessione, & dicat cum S. Davide Psal. 31. Dixi, confitebor adversum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Cessat namque vindicta divina, si confessio præcurrat humana, ut verè S. Ambrosius super Psal. Beati immaculati, pronunciauit.

VI. Quintus actus Satisfactio est; nam ut rectè S. Bernardus l. de quadrag. debito dixit, exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos poenitentiae, & recogitem omnes annos meos, in amaritudine anima mea. Si cum dederunt me mala, quorum non est numerus; quod ergo me numero est, quomodo numerabo? quomodo satisfaciam, cum præterita reddere debitum usque ad ultimum quadrantem? Dupliciter

placiter autem hæc satisfactio præstari potest. 1. Si, ut Gregorius ho. 23. in Evang. loquitur, contraria opponantur medicamenta peccatis, ac propterea lubricis continentia, et cibibus largitas, iracundis mansuetudo, elatis humilitas imponitur. Summopere namque cogitandum est, inquit idem 34. in Evang. *Vi, qui se illicita meminit commississe, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc Crux suo satisfaciatur.* 2. Si indistinctè operibus bonis, & maximè, quæ cum carnis castigatione conjuncta sunt, vacetur; de quo genere satisfactionis S. Joannes Baptista scutus est, quando Luc. 3. ad fructus dignos pœnitentia scutus est. nam, ut sapienter S. Cyprianus l. 5. de laps. *DEVS, quantum Patris pietate indulgens est, tantum in maiestate metuendus est. Alto vulnere diligens & longam aina non desit: pœnitentia crimine minor non sit: Orare impensius, diem luctu transgere, vigiliis noctes ac fluctu aere, tempus omne lacrymosis occupare lamentationibus, solo adharere cineres in cilicio volutari ac sordibus. Ne pœnitentia semus in agenda pœnitentia, atque misericordia divina mandanda, ne, quod minus esse in qualitate delicti videtur, in sua satisfactione cumuletur.*

CAPUT III.

DE FUGA PECCATORUM SEU VII
EMENDATIONE.

I. **T**ertium officium Pœnitentis Peccatoris per negativam incidit, ut dirigat cor suum in rectam, in qua ante peccatum ambulaverat, quem DEVS per Jeremiam loc. sapius cit. hortatus est. *DEVS per Jeremiam loc. sapius cit. hortatus est. exhibuisti membra vestra servare iniustitia ad iniquitatem nunc exhibeatis servare iustitia in sanctificationem.* S. Augustinus consulit: *Quales imperus habebas ad hoc gradum non contentus, amplius requirit dicens: Sensus vester, ut erraretis à DEO, decies tantum iterantes, requiretis eum.*

II. Porro ut hoc officium perfectè impleat

quatuor ei industriae observandae sunt. Prima est, ut firmissimum concipiat propositum relapsus cavendi. Secunda, ut, si quos contraxit pravae habitus & consuetudines, eradicare studeat. Tertia est, ut passiones suas inordinatas & rebelles in ordinem redigere, & rationi subicere conetur. Quarta, ut contra varias tentationes Mundi, carnis, & Sathanae nunquam in hac vita defuturas bene sese praeparat; quae quidem omnia quae ratione perficere queat, insequentibus §§. ostenderetur.

§. I.

De Relapsu in peccatum cavendo.

I. Quemadmodum ii, quibus per lubricam glaciam aut alium periculosum locum, in quo aliquoties ceciderunt, aut grave damnum sunt passi, si illum locum penitus declinare non possunt, saltem bonos murices aut alia media, per quae a casu & malo se praeservent, sibi procurant; ita cum homo vitam hanc velut viam ad Patriam declinare omnino non queat, id saltem agere debet, ut de tali medio sibi provideat, per quod a frequentiori lapsu in peccata saltem graviora, & cum plena deliberatione commissa praeservetur. Quale quidem medium praeter reliquis censeri debet firmum & efficaciter propositum non amplius peccandi; quantas enim vires habeant ejusmodi proposita, abunde ex quotidiana experientia constat, quae experimur, homines, si animum semel scilicet ad aliquid agendum vel omittendum obfirmant, non facilius a tali proposito amplius abduci posse. Unde merito dicitur: *Omni die renovare debemus propositum, & ad fervorem nos excitare.* Et mox fructum hujus propositi explicans subjungit: *Secundum propositum nostrum curjus profectus nostri.* Id est, prout magis vel minus firmum erit propositum; magis vel minus in peccatorum fuga, & virtutum studio proficiemus. Merito ergo Peccator poenitens ante omnia laborare debet, ut insigne erga peccata odium & horrorem incipiat, & animum ad eadem devitanda per firmum propositum generose, fortiterque obfirmet, quod quidem obtere poterit sequentibus mediis.

II. Pri.

II. Primò. Si exitum tristem præteritorum peccatorum accuratè ponderet, sibi que illa Apostoli Rom. 6. apponit. *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc ex nobis certe quàm efficax sit hoc medium ad firmum propositum tandi peccata concipiendum, vel ex ipsis brutis animantibus patet, quæ experimur non facilè redire ad ea loca, in quibus grave damnum & periculum incurrerunt. Unde Siracides in alio sensu c. 7. rectè suadet; meritò etiam hinc modo applicari potest: In omnibus operibus tuis memorati- vissima; & in æternum non peccabis.*

III. Secundò si similiter gravissima damna relapsione perpendat, quæ quidem patheticè S. Paulus in epistola ad Hebræos c. 6. describit, & ad tria præcipuè revocantur. Quorum primum est subtractio gratiarum æternarum, quod damnum S. Paulus sequentibus verbis indicavit. *Quia saepe venientem super se bibens imbrem & generans sibi opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem, ferrens autem spinas & tribulos, reprobata est, & maledictissima.* Quod clariùs insinuans S. Bernardus S. 14. in libro de gradibus humilitatis c. 14. inquit, *omnino, inquit, nos sola à profectu conversationis impeditur gratitudo nostra; dum quodammodo perditum reputamus, quod dedit, quod ingratus accepit, cavet sibi de cetero, ut minus amittat, quando plus confert ingrato.* Secundum est respicientia difficultas, quam idem Apostolus sequentibus verbis indicavit: *Impossibile est eos, qui semel perminati, gustaverunt etiam domum cælestem, & partem fugaverunt sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum, & desideria DEI, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, ut non possint novari ad poenitentiam.* Sic enim impletur illud verbum Matth. 12. *Cum immundus Spiritus exierit ab homine, velle vadit & assumit alios Spiritus nequiores se, & intrant ibi, & sunt novissima hominis illius peiora prioribus.* Tertium damnum, scilicet pœna gravitas, patet ex Ethimolo c. 10. ad Hebr. indicatur, dum ait: *Voluntarius peccatoribus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non potest dicitur pro peccato hostia, terribilis autem quedam exspectatio, se dicit, & ignis amulatio, qua consumptura est. Unde & S. Petrus 2. c. 2. Melius, ait, erat illis, non peccare*

re viam Iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis iraditum est, sancto mandato.

IV. Tertio si pariter consideret turpitudinem relapsus: quam breviter indicavit Propheta Jeremias c. 2. dum dixit: *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas.* Quid enim turpius, quam cani ad vomitum reverso, & sui lotæ in volutabro comparari, quibus tamen relapsos S. Petrus l. c. comparat? Quid turpius & indignius est, quam paulò antè ingemuisse, flevisse, Dei misericordiam, & Sanctos omnes impetrasse, ut peccatorum venia impetraretur, & repenti quocumque consilio Dei gratiam pro nihilo reputare, & virtuti Nuncium remittere? quæ impudentia, susceptum in Eucharistia cum tanto apparatu ac præparatione servatorem, mox iterum ejicere, & Hostibus tradere instar Judæorum, qui paulò antè Christum cum triumpho susceperant, vestesque substra verant, paulò post Pilato tradiderunt, & crucifigi petiverunt? Unde merito tandem concludit S. Augustinus in solil. *Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat: nihil profunt lamenta, si replicentur peccata. Nihil valet à malis veniam petere, & mala de novo iterare.*

§. II.

De pravis habitibus extirpandis.

I. Quemadmodum frustra agrum purgare conatur à spinis, qui radicem non evellit: & frustra Medicus morbum fugare nititur, si causam morbi tollere non conetur; sic frustra contra animum à peccatis purgare conabitur, qui radicem & causam illorum, nempe habitus viciosos seu consuetudines ver frequentatos criminum actus contractas ex eodem animo vellere non decernit; nam, ut rectè S. Chrysostomus apud Angium in Polyanth. V. eod. dixit, nihil, tam firmum est rebus humanis, quam veteris consuetudinis Tyrannis, ita Ethici eandem alteram Naturam dicere non vereantur. Id quod suo damno præ aliis S. Augustinus expertus est, ut qui conf. c. 5. de seipso fatetur: *Ligatus eram non ferro a ferro, sed mea ferrea voluntate. Velle mecum tenebat Inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me: quippe ex voluntate perversa facta est libido; & dum servitur libidini,*

facta

facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.

II. Porro quæ media ad hos habitus vitiosos, & adhibere oporteat, breviter indicavit S. Basilius in Reg. q. 55. dicens: Sicut morbi corporis inveterati non nisi longâ & acris curatione sanantur; sic peccata inveterata, cum patientiâ, assidua oratione, & acerrima animi contritione curari queunt.

III. Prima ergo industria, quæ adhiberi debet ad hos habitus excindendos, diuturna patientia est: Nescit Peccator aut desperet, si nimis multis se habitibus modi, vitiisque subjectum esse se advertat, neque ante abjiciat, si non tam celeriter, ac vellet, eosdem excerpere possit, sed credat potius sibi idem eventurum ac dicendum DEO quod olim Israëlitis Deut. 7. evenit, ac dicendum quos, cum omnes Hostes suos, multo majoris numeris robustiores, quàm ipsi Israëlita erant, delere jubebat. Moyses sic allocutus est, & animavit: Si dixeris in corde tuo, plures sunt Gentes ista, quàm ego, quomodo potero adhaerere Pharaoni, & cunctis Egyptiis, plagas maximas quas ostendit oculi tui, & signa atque portenta; manumque robustam extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus, faciet cunctis Populis, quos metuis. Non timeas eis, quoniam ipse Deus tuus in medio tui est, Deus magnus & terribilis, qui ipsa consummet nationes has in conspectu tuo paulatim in partes, non poteris eas delere pariter. Itaque unum quod post alterum per Examen particulare, aut alia media, adhibeatur, & magna cum patientiâ expectet, donec quoque cum eodem divino auxilio oppugnare, & vincere possit.

IV. Altera industria merito assidua oratio ecclesiasticis enim illi Reges, qui se viribus impares ad hostes suos, & landos advertunt, alios in auxilium vocant: Ita etiam homo, cum longè inferiorem se robore, advertit, advertebat, tunc Deum & Sanctos in auxilium vocat, ut ipse quoque veritate, illa sibi Elisæi verba ad Puerum suum dicitur, applicare possit: Noli timere, plures enim nobis quam contra nos. Ita sanè S. Augustinus hujusmodi

eiam expertus est, ut qui S. de Sanctis de seipso fatetur: *Eccis vobiscum vivimus. Quis nos audivit aliquando iurantes? Numquid non consueveram quotidie iurare? at ubi legi, timui, luctatus sum contra consuetudinem meam, in ipsa luctatione invocavi Dominum adiutorem, prestavit mihi Dominus adiutorium non iurandi. Nihil mihi facilius est, quam non iurare. Hoc ideo monui caritatem vestram, ne dicatis: quis potest?*

V. Tertia industria est *acerrima animi contentio*: quæ in eo consistit, ut Peccator sibi ipsi vim inferat, & tum pravum habitum contraria consuetudine velut clavum clavo expellere conetur; tum verò etiam, ubi occasio aut tentatio ad vitium repetendum sese obtulerit, generosa violentia aliquoties se absteineat, hoc enim efficacissimum esse medium docuit in primis pius Asceta l. 1. c. 25. dum dixit: *Duo spezialiter iurant ad magnam emendationem, videlicet subtrahere se violenter, ad quod natura vitiosè inclinatur, & ferventer instare pro bono, quo amplius quis indiget.* Deinde Bernardus, primùm triduo à sua vitiosa consuetudine se continuisset ad SS. Trinitatis honorem, & alterum postea diem ad honorem B. Virginis adjecisset, ita immutatus est, ut, cum S. Bernardus adhuc unius diei abstinentiam peteret, ultro responderet, nullis jam amplius induciis opus esse, se enim summum in veterati sui vitii horrorem concepisse. Idem ergo faciat Peccator, credatque certò in se impletum iri, quod commune axioma indicat: *Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris.*

VI. Ne verò ipsa consuetudinis magnitudine territus nimium abjiciat, juverit in memoriam revocasse id, quod nondam, ut in prato Spirit. c. 66. legitur, B. Theodosio remitte evenit, qui, cum ab Angelo iussus esset cum immani & terribili Gigante pugnare, illéque timore correptus tamen refugeret, tandem animatus Angeli auxilium promittentis, quamprimum hostem animosè aggressus fuisset, adhortatione, invasit illum, & Angelo iuvante sine ulla speciali difficultate superavit.

G

De Passionibus animi rectè Ordinandis.

I. Quod Christus Matth. 10. dixit: *Inimici hominis* mesfici eius: hoc merito Passionibus Hominis applicatum est; etsi enim illæ, si homo in primævo suo statu, non conditus erat, permansisset, per justitiam originaliter fuissent rationi subjectæ, ut non nisi ex imperio voluntatis & intellectus ulla commotio in appetitu sensitivo, & opere sequi potuisset, post lapsum tamen Adami ad eos factæ sunt, ut miserandas strages in omnes homines cultates edere cæperint; nam 1. Intellectus aciem clarissimam nebulâ retundunt, rationem imperii præsidem & statum omnium regulam è sede sua exturbant, consilium præminant, iudicium perturbant, virilitatem mentis extirpant, altumque ignorantie vulnus infligunt. 2. Voluntas affertur, item omnium facultatum & actionum Domina sub iugo passionum jugo servire cogitur, harum impulsibus instabilis, incerta, imperita, infirma, audax, caecatur. 3. Memoria intelligentiæ Mater, & rerum memoriam, & damnabili rerum memorandarum oblivione, & neque seque indignissimarum rerum recordatione mirum obfuscat. 4. Potentiæ executrices ad bona faciendâ duantur, ad mala audenda exacuuntur, quin & in omnes ac singulos ingentia inferunt damna, tum animi corpori; ut merito S. Paulus de hac rebellione exprobraverit Rom. 7. *Condelector legi Dei secundum interiorem mentem; video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati in membris meis. Nam velle adiacet mihi, perficere non invenio; non enim, quod volo bonum, hoc facio, sed quod volo malum, hoc ago.*

II. Porro etsi, ut dictum est, tantopere rebelliones, negari tamen non potest, primum rebellio Duce & Authorem esse Amorem proprium, quæ est, quàm inclinatio voluntatis ad proprium bonum. Ita enim 1. pulchrè S. Augustinus S. 47. in c. 1. indicavit, dum de Filio prodigio sic discurrit.

dicitur: & reversus est ad seipsum. Si ergo reversus est ad se, exierat à se. Quia ceciderat à se, & exierat ad se, redit prius ad se, ut redeat in illo, unde ceciderat à se. Sicut enim cadendo à se, remansit in se, non iterum exeat à se. Surgam, & ibo ad Patrem meum: ecce unde ceciderat à se, ceciderat à Patre suo: redit ad se, & pergit ad Patrem, ubi iustissime servet se. Si ergo exierat à se, redeundo ad se, ut eat ad Patrem, neget se, subducatur se sibi, ut habeat DEO. Ita 2. B. Angela de Fulgurio vit. c. 64. agnovit, quæ plus ab amore proprio, quàm ab ipso Dæmone sibi metuebat, eò quòd hic nisi per amorem proprium nihil potestatis in nos habeat; per eum verò velut vulpulam semper è grege nostrorum affectuum pecus aliquod abripiat. Hinc & S. Ignatius, ut Bartolus l. 4. vit. §. 27. testatur, dicere solebat, tantum quemque in spiritualibus rebus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius, & commodi proprii affectione sese abstruxerit. Ita 3. pius Asceta l. 3. c. 2. affirmat dicens: Scito, quòd amor sui ipsius magis nocet tibi, quàm aliqua res mundi. Et clarius l. 3. c. 53. Ex hoc vitio, quòd homo semetipsum nimis inordinatè diligit, penè totum perdet, quidquid radicaliter vincendum est, quo devicto & subactò malo, pax magna & tranquillitas erit continuò. Perfecta namque victoria est, de semetipso triumphare; qui enim semetipsum abiecit tenet, ut sensualitas rationi, & ratio in cunctis obediatur mihi, hic verè victor est sui, Dominus mundi. Ita 4. te- tuod amamus, concupiscimus, & gratulamur, nisi illum diligamus; sic neque nobis ipsis similia bona concupiscemus, at ob eadem gaudebimus, nisi nos ipsos inordinatè amemus. Hinc Servator ipse ad sui imitationem, atque adeò ad perfectionem etiam adhorrens hoc solum petebat, ut si quis esset ipsum venire vellet, abnegaret seipsum, & tolleretur crucem suam.

III. Ex quibus facilè nunc colligitur, ex omnibus mediis, quæ varia à variis præscribuntur, ad passiones rectè ordinandas, nullum efficacius esse, quàm si amor proprius velut radix omnium aliarum passionum extirpetur; si enim temerè am viceris, cetera faciliùs subiugabis, inquit rectè Thomas Kemp. l. 3. c. 53. unde ulterius monet: Si ad hunc apertum (perfectionis) scandere gliscis, oportet viriliter incipere, & se-

& securim ad radicem ponere, ut evellās & destruas occul-
tā inordinatā inclinationem ad teipsum, & ad omne primum
& materiale bonum.

IV. Porro cū contraria contrariis, & clavus clavop-
lendus sit, facilē iterum apparet, non posse efficaciter
amorem proprium extirpari, nisi per oppositum DEI
rem; sic enim S. Augustinus id in seipso expertus testis
dum l. 9. Conf. c. 1. ait: *Quā suave mihi subito factum
carere suavitatibus nugarum, & quas dimittere metus
iam dimittere gaudium erat; eiciebas enim eas à me veram
summa suavitatis: eiciebas eas, & intrabas pro eis omni-
ptate dulcior, sed non carni, & sanguini: omni luce clarior
homini secreto & interiori: omni honore sublimior, sed
limibus in se. Quare audiat Peccator Thomam Kemp-
opusc. c. 5. monentem: Melior ac sanctior nostri amor
in nobis accipiat; nec enim fuerit, quod intret ad te amor
nisi exulet amor tui. Vbi seipsum aliquis quatit, ibi ab
re cadit; solus namque hic dominari vult, qui praecep-
tarius in DEVM ex toto corde, ex tota anima. Partem
cepit, gloriosa indolis est: totum deposcit, ut totum
Eum in finem proderit, firmiter sibi persuaderet,
DEO velut fonte, quidquid in creaturis amare vel
re possumus, infinites perfectius, & abundantius
atque adeo in omnibus tentationibus illud S. Mich-
elum velut firmissimum scutum opponere: *Quis
aut illud commune axioma: Dulcius ex ipso fonte
qua. Aut illud Psalmi 72. Quid mihi est in caelo, aut
volui super terram?**

V. Ex quo amore tandem exurget etiam falsum
odium, sui tantopere à Christo & Ascetis commendat
Peccator odit animam suam, negando illi bona
& falsa, quae dicitur, & appetit amor proprius, ut
lam offerendo bona vera & meliora, quae dicitur,
amor DEI. Quare exclamat cum S. Bernardo ap-
quez p. 2. tr. 1. c. 4. *Exurgat DEVS, cadat armatus
dat & conteratur inimicus homo, contemptor DEI,
amicus mundi, servus Diaboli. Quid tibi videtur
Ei sentis, mecum diges: Reus est mortis, crucifigatur
figatur.*

§. IV.

De Tentationum Victoria.

I. Ex hætenus dictis facile patet, rectè dictum esse à Jobo c. 7. *Militia* (vel, ut alii vertunt, tentatio) est *vita hominis super terram*; cum & exterius undique hostibus circumcincti simus, videlicet *Diabolo*, hoste invisibili, vaferrimo, & fortissimo. *Mundo*, id est, mundanis hominibus, qui exemplis, suasionibus, & minis ad malum provocant: & *Creaturis* reliquis, quæ, teste Salomone Sap. 14. *in odium DEI factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in musculam pedibus insipientium*. Et præterea etiam ab internis undique sollicitemur, nimirum carne, seu appetitu sensitivo, sensibus externis, passionibus, & habitibus pravis, de quibus, ut antè insinuavi, jure dicitur: *Inimici hominis domestici eius*. Merito ergo Peccator viam purgativam auspiciaturus, illam sibi Siracidis c. 2. doctrinam applicat: *Fili, accedens ad servitutem DEI, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*. Hæc autem præparatio in eo potissimum consistit, ut sciat, quid præcipuè ante, in, & post tentationem observare debeat.

II. Ante tentationem itaque tria specialiter observanda sunt. 1. Ut certò sibi persuadeat, tentationes nunquam defuturas; imò quò plùs in sanctitate profecerit, tantò vehementius oppugnatum iri, quia, teste S. Gregorio l. 29. moral. c. 12. *Hostis noster in hac vita positus, quanto magis nos sibi revellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit*. Et verò etiam id DEVS plurimas ob rationes permittit, sed tres præcipuè à S. Chrysostomo l. 1. de Prov. DEI indicatas, dum ait: *DEVS te hætenus, ut Mater, brachijs gestavit, nunc verò in aëras abiecit, ut tuo disceres natare cortice; hæc ad probandam idem, ad exercendam virtutem, ad augendum promeritum sistunt*. Quod & S. Augustinus super Psal. 60. confirmans, *Vita nostra, inquit, in hac peregrinatione non potest esse sine peccato, sine tentatione; quia profectus noster fit per tentationem; nec ubi quisquam innotescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi fuerit: nec potest certare, nisi Inimicum & tentationes habuerit*. 2. Firmiter quoque credat, DEVM, ut S. Paulus 1. Cor.

10. monet, fidelem esse, atque adeò non passurum, ut vires tentetur; si enim, ut rectè discurret S. Ephrem patient. homines, cùm tam parùm sciunt, sciunt tamen cernere, quantum oneris singula jumenta ferre valcant; rùmque imponunt, quantum eorum vires tolerant; si figulus vasa efformans novit, quanto ea tempore in igne linqui oporteat, ne, si diutius relinquat, adurantur: si dissolvantur; quanto magis DEVS, cujus est infinita potentia & sapientia, novit, quibus tentationibus aut probatibus indigeant, animæ ipsi placere volentes, neque ea permittet, quàm ipsarum utilitati conducant. 3. Ut firmissimè credat, non nocere sensum in tentationibus consensus absit; ut enim ignis sub cinere latet, etiam cineribus videatur sepultus; ita & caritas in corde esse licet ob tentationum gravitatem videatur penitus extinguitur.

III. In tentatione sequentes quinque doctrinæ vanae sunt. 1. Ut non concidat animo, si tentatione cellæ oriantur; sicut enim, si Nauta semel à timore est, ad navem regendam profus ineptus evadit, ita tentati, si timori cesserit, manifesto victoriæ amittuntur riculo se exponit. Unde S. Gregorius l. 5. moral. c. 1. monet: *In tentatione deprehensus tenebras mœroris insidiat in tanta animi tranquillitate alta de te senseris, in tentatione quoque deterius cogitationum caligine te confundat.* Ut Christi consilium sequatur dicentis Matth. 26. *Orate, ne intretis in tentationem.* Quâ ratione fieri debeat; pulchrâ similitudine Abbas Joannes & humil. declaravit, dum dixit, Monachum similem habere homini sub grandi arbore sedenti, qui respicit diversas & serpentes venientes ad se, cùm non possit stare, subit in arborem, & salvatur. Ita & Monachus in cella, & videns pravas cogitationes, fugiat ad orationem, & salvabitur. Item similem debere esse homini habenti à sinistra ignem, & à dextra aquam; si fuerit succensus ignis, tollat de aqua (puta orationem) & tinguat illam. 3. Ut in tentationum fortiter resistat; quia, ut bene monuit pius Asceta l. 1. c. 1. *facilius hostis vincitur, si ostium mentis nullatenus clauditur, sed extra limen statim, ut pulsa verit, illi ob-*

contrario verò, si tentationi in carne nascenti non festinè resistitur, eadem, quâ nutritur, horâ roboratur, & existens foris in operibus vix praevalet, qui ipsam intus membrorum Domini-
nam mentem captivam tenet, ut sapienter monuit D. Gregorius in pastor. 4. Ut non obiter & perfunctoriè resistatur tentationi & hosti, sed penitus, quantum fieri potest, deleatur; quod fiet, si ipsa etiam tentationum radix & occasio tollatur. Est autem hæc radix non alia, quam concupiscentia, uti S. Jacobus c. 4. indicavit dicens: *Vnde bella & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?* hæc autem radix tollitur, si concupiscentia à Creaturis ad DEVM transferatur juxta doctrinam Davidis dicentis Ps. 36. *Delectare in Domino, & ipse tibi dabit petitiones cordis tui.* Verè enim, ut libellus de imit. l. 3. c. 27. notavit, juvat non quælibet res adepta vel multiplicata exterius, sed potius contempta & decisa ex corde radicitus. Utatur ergo Asceta gladio S. Michaëlis, & in omni tentatione dicat intrepidè: *Quis in DEVS?* verè enim hic gladius est ille, de quo potiori jure, quam de gladio Goliathi dicatur, quòd non sit alter ei similis. 5. Ut ad pugnam se variis motivis, præsertim DEI, & totius Curiaë cælestis agonem spectantis & animantis præsentia cogitata exciter, quemadmodum S. Stephanus exemplo suo docuit, cælos apertos, & JESVM stantem à dextris contemplatus, dum lapidibus impeteretur.

IV. Post tentationem pariter tria specialiter sunt observanda. 1. Ut debitæ DEO pro accepto beneficio gratiæ referantur. Dicendo cum S. Davide Psal. 143. *Benedictus Dominus DEVS meus, qui docet manus meas ad praelium, & digitorum meos ad bellum.* Aut Psal. 113. *Non nobis, Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* 2. Ut non putetur, debellatum esse, si semel victoria obtenta est; nam, ut sapienter advertit Venerabilis Beda sup. Luc. *Sape antiquus hostis, postquam menti nostræ tentationum certamen inflixerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut militia finem præbeat, sed ut corda, quæ per securitatem securæ reddidit, repente rediens, faciliùs inopinatè irrumpat.* Huc etiam pertinet, ut non abijciat animum, aut contristetur, si devictis gravioribus hostibus advertat, se adhuc à minoribus infestari; nam, ut sapienter discit S. Gregorius l. 4. moral., *hoc divinâ dispensatione, agi-*

ne agitur, ne ex omni parte virtutibus splendent in elatione subievetur: ut, dum in se parvum quid reprehensibile videtur, tamen hoc subiugare non valet, nequaquam sibi, sed Antiqui victoriam tribuat in his, qua subiicere fortiter valet. Quia hoc agitur, ut ad virtutem mens proficiens iustitia sua, non infirmitate roboretur; & inde verius in bonis luceat, et etiam nolentem parva reprehensibilia humiliter obscurant. Et bene, cum Istraëlitico Populo percepta Promissionis terra videretur, Ephraim Tribus Chananaeus gentis Populus non visus, sed factus est tribularius. Rectè autem tribularius dicitur, quia hoc ipsum vitium, quod subigere non possunt, usum nostre utilitatis humiliter retorquemus, ut eò de se non summus vilia sentiat, quò suis viribus etiam parva, qua non expugnat. Unde & bene rursus scriptum est: Haec Gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Istraëlitae, hoc namque quaedam minima vitia retinentur, ut sepe negligentio sollicitam in certamine semper exerceat, & eo die victoria non superbiat, quo vivere in se hostes conspexit, à quibus huc vincit formidat. 3. Ut, si quis in tentatione succumbit, se advertat, animis non concidat, sed potius salubrem praesentem certæ l. 3. c. 6. de imit. Christi doctrinam, consiliumque sequatur. Certa tanquam bonus miles, & si interdum ex fugate corruis, resume vires fortiores prioribus, confidens de auxiliari gratia mea; nam, ut rectè advertit S. Gregorius in Evang. Sicut Dux in prælio plus eum Militem diligens fugam reversus hostem fortiter petit, quàm illum, qui post tergum praeiit; sic DEVS saepe illos plus amat, qui post se ferventius illi servierunt, quàm qui peccato mortali commissio, tepidos se in eius servitio exhibuerunt.

§. V.

De specialibus viæ purgativæ tentationibus

I. Ea, quæ priori §. dicta sunt, ad victoriam tantum in genere præcipue pertinent; quia verò non prodest militi ad pugnam alacriter simul & feliciter peragendam, si hostem, cum quo ipse potissimum pugnare debet, nesciat, ideo juvabit quoque, si tentationes, quæ in viam purgativam incedunt, magis molestæ sunt, breviter

ferantur, & quâ ratione iisdem occurrendum sit, succinctè ostendatur.

II. Prima ergo tentatio viæ purgativæ infesta est *nimis in penitentia agenda fervor*; qui tum ex timore supplicii per peccata præterita promeriti; tum ex desiderio veniæ per opera cum cruciatu conjuncta obtinendæ; tum ex Sanctorum exemplis consideratis oritur. Cui proin tentationi occurrendum 1. Demonstrando, neminem sine Duce iter penitentia securè decurrere, uti ex multorum ruinis patet. 2. In memoriam revocando verissimam illam Salomonis sententiam Prov. 19. *Qui festinus est pedibus, ostendit.* 3. Evellendo fiduciam vanam, quâ putant ejusmodi Tentati, penitentiam, quæ donum DEI est, propriis viribus se obrinere posse. 4. Ostendendo, DEVM cor potius & affectum, quàm opus intueri, & magis obedientiam, quàm victimas exigere: virtutem sine prudentia & discretione umbram potius, quàm veritatem virtutis continere &c.

III. Secunda tentatio sunt *Serpuli ex confessione orti*; quorum sicut diversa est radix, ita diversa quoque media sunt adhibenda. Nam 1. Si ex metu divini judicii oriuntur, spes de bonitate divina erit excitanda. 2. Si ex dubio de sufficienti dolore concepto; natura contritionis explicanda, firmulque ostendendum erit, quòd desiderium pauperum exaudiat Dominus, & præparationem cordis audiat auris ejus. Psal. 10. 3. Si ex pusillanimitate oriuntur, occurrendum erit, ostendendo periculum desperationis, si se non erigat: Spes de divina providentia instillanda: Humilitas suadenda: revocanda in memoriam sententia S. Bernardi l. de 7. miseric. dicentis: *Omnino, quantum in se est, parùm honorat eum, à quo vocatus est, quisquis servit ei in tristitia & rancore.* Item illa S. Augustini in Psal. 38. *In libro tuo omnes scribentur, non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, solum proficiant.*

IV. Tertia tentatio oritur ex *voluptatum præteritarum memoria*: qualem S. Augustinus olim se expertum confessus est, dum à prioribus vanitatibus se assiduò vellicatum ait dicentibus: siccine nos in perpetuum deseret? contra quam tentationem præter ea, quæ supra de relapsu cavendo dicta sunt, optimum erit remedium, si ejusmodi vellicationes Patri
Spiri-

Spiritali maturè aperiantur, & sicut casta matrona nescit quidam respondet, aut in facie intuetur illum, à quo dicitur illius tentatur; sed quamprimum se ab eo propinquat, animum suum marito applicat, & versus illum se convertit, quàmque illi sponndit, fidelitatem novo promissio dat, nec multum cum eo altercatur, aut contendit; ita anima tentata non multum cum his voluptatibus in recondendo, aut contendendo se detineat, sed mox ad DEUM convertens, ei de novo fidelitatem promittat, & totam vitam amori eius consecret.

V. Quarta tentatio est horror difficultatù, quam vita emendatio affert; sic enim testatur pius Asceta l. 1. dicens: *Vnum est, quod multos à profectu & seruenti emendatione retrahit, horror difficultatis seu labor certaminis.* Ceterum mox medium subjungit dicens: *Enimvero illi magis præ ceteris proficiunt, qui ea, quæ sibi magis gravia & duriora sunt, viriliter vincere nituntur; nam ibi homo pius & gratiam meretur ampliorem, ubi magis seipsum cruciat in spiritu mortificat.* Ostendi præterea possunt gravitatorum commissorum, & virtutis perfectionis, & beatitudinis magnitudo & pulchritudo, pro quibus si laborum rito sperare poterit, sibi non minus, quàm olim Jacobus patriarchæ, omnes labores & difficultates breves & leves

§. VI.

De Terminò viæ purgatiuæ.

I. Non modicum solatium affert Viatori, si Viator decurrit, terminum se cursu ac labore suo constanti alio intelligit; quare ut Pœnitens quoque Anima nôdit, quod supremum viæ purgatiuæ terminum sit assecuta, quodque hæc breviter indicare placet.

II. S. Bonaventura in libello, quem parvum habet scriptum, de hoc termino agens, putat eum in læticia consistere, quæ ex tranquillitate & serenitate conscientie, quæ animus promptè sursum erigitur, consistere: *Incipit lætiam, via purgatiuæ à stimulo conscientie, ac desinit in lætiam: exercetur in dolore, & consummatur in lætiam.* Verùm P. Hugo Roth peritissimus ille Ascetico

p. 1. viæ reg. c. 4. sect. 4. hanc explicationem nonnihil ob-
scuram, & quia ex consolationibus profectum metiri vide-
atur, etiam difficulter discernibilem esse censet.

III. Quare ipse clarius totam termini hujus perfectio-
nem in tribus consistere putat. 1. Ut à peccatis & vitiis quis
ita absteineat, ut occasiones seu illecebras nullo deliberato as-
sensu videatur admissurus. 2. Ut exortas in se cupiditates
vel terrores sic frenare nôrit, ut levi negotio imperum coër-
ceat. 3. Ut in exteriorum abnegatione (& si Religiosus
est, etiam in Votis & Regulis sui Ordinis) ita fidus invenia-
tur, ut neque clam, neque palam in contrarium aliquid ausit.
Ex his namque tribus lætitia illa spiritalis à S. Bonaventu-
ra pro Terminò assignata orietur.

§. VII.

De Axiomatibus viæ purgativæ.

I. Quemadmodum ad ædificium solidè & securè erigèn-
dum, nihil magis necessarium est, & conducit, quàm si fir-
mum & solidum fundamentum ex duris & solidis faxis ponatur;
ita & ad perfectionis ædificium feliciter & faciliter eri-
gendum plurimum prodest, si axiomata quædam seu doctri-
næ universales à peritis Asceseos Magistris præscriptæ semper
ob oculos & in memoria habeantur; qualia quidem pro via
purgativa sequentia esse possunt.

II. Primum ergo axioma est: *Tantum quisque vivit
DEO, quantum moritur sibi.* Uti jam olim Christus ipse S.
Catharinam Senensem docuit; vel, ut Thomas Kemp. 1. 3.
Opusc. c. 56. sub aliis terminis proponit: *Tantum Homo in
DEVM transit, quantum à se exit.* Cum enim amor proprius
omnium malorum radix sit, ut supra ostensum est, rectè in-
fertur, hoc impedimento sublato, facile hominem DEO ad-
hæsurum; unde S. Augustinus l. 47. in c. 17. Matth. præcla-
rè sic hortatur: *Prima hominis perditio fuit amor sui; si enim
non se amaret, & DEVM sibi præponeret, DEO semper esse sub-
ditus vellet: non autem converteretur, ad negligendam volun-
tatem illius, & faciendam voluntatem suam. Præpone his vo-
luntatem DEI, discite amare te, non amando te.*

III. Secundum est: *Tantum se quisque verè amat,*
quæ

quantum se odit. Cujus axiomatis veritas ex ipso Christi monio pater Matth. 10. dicens: *Qui invenit animam suam perdet illam: Et qui perdidit animam suam, inveniet eam.* Super quæ verba eleganter S. Augustinus tr. 51. in Joann. currens, magna sane, inquit, ac mira sententia, quemadmodum sit hominis in vitam suam amor, ut pereat: odium, ut pereat. *Si male amaveris, tunc odisti. Noli amare, ne perdas: amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.* Felices, qui vivunt custodiendo, ne pereant amando.

IV. Tertium est, *Desine concupiscere, & desine habere:* Ita pius Asceta l. 3. c. 32. dum ait: *Tene brevia, & invenies summum verbum: Dimitte omnia, & invenies omnium linque cupidinem, & invenies requiem.* Ratio vero axiomatis est, quia homini nunquam bene esse potest, nisi per amorem adhaereat Authorio in homil. aliter inhaerere non possunt, teste S. Gregorio in homil. aliter inhaerere non possunt cupiditatem à nobis, qua omnium malorum radix est, abstrahimus. Hinc, ut S. Bernardus l. 3. de Ascens. pronuncians, Apostoli Spiritu Sancto repleti nequiverant ante Conceptionem, quia carni Dominicæ, etiam Sanctæ, adhaerent. Merito ergo S. Gregorius l. 7. epist. 16. hortatur: *Ne defluere de vitat, fugias, ne per hoc, quod amat, in hoc devenire, quod vitat. Quanto enim acrior cura in inferna ad infima, tanto tepore damnabili refrigescit à summis: quæ enim simul & aequaliter amari non possunt.*

V. Quartum est, *Tantum proficies, quantum intuleris:* ita iterum Thomas Kemp l. 1. c. 25. cum dicitur: *seus & cogitatio humi cordis ad malum prona sine abiectione sua,* teste S. Scriptura Gen. 8., facile patet, quomodo hominem sine magna violentiâ ab amore sui & carnis desideriorum inordinato avelli, atque ad eum meritò dici, qui ceteris in perfectione profecturum, qui majori selesione à creaturis abstraxerit. Unde Sponsa Cant. 6. non solum pulchra ut Luna, & electa ut Sol, sed etiam terribiliorum acies ordinata dicitur, ut indicetur, per hanc historiam ad tantam perfectionem, & sanctitatem ipsius devenisse.

VI. Quintum denique axioma est: *Si vis vitam, amare vitam:* uti S. Augustinus inonet, cum enim vita vera

in caritate consistat; vita autem, quam plerumque homines vivunt, in concupiscentiis & peccatis consumatur, rectè infertur, neminem veram vitam possessurum, nisi qui vitam mutaverit; hinc Apostolus ad Eph. 4. monet: *Deponite vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris; renovamini autem Spiritu mentis vestra, & induite novum hominem, qui secundum DEVM creatus est in iustitia & sanctitate.*

P A R S III.

DE THEOLOGIA ASCETICA
PER VIAM ILLUMINATIVAM
DEDUCENTE.

I. **E**T si DEVS Hominem ad imaginem suam atque adeò ad beatitudinem participandam creaverit, noluit tamen illam ei communicare, nisi priùs eam per fidelia obsequia promereretur, id quod in ipsa statim Hominis creatione insinuavit, dum scilicet posuit eum in *Paradiso voluptatis*, ut *custodiret illum*, id est, bene agendo, & mandata DEI servando, dignum se Paradisi illius fruitione efficeret, sicque olim in caelestem etiam Paradisum transferri mereretur.

II. Alter ergo terminus ambulationis spiritualis (in qua perfectionis studium consistere part. i. dictum est) seu *terminus per quem* incedendum, & ad perfectionem velut ultimum finem tendendum est, sunt opera bona seu virtutes supernaturales, quibus Homo ad colendum atque amandum DEVM disponitur, & adjuvatur; cum enim perfectio, ut alibi ostensum est, in caritate DEI & Proximi consistat; hæc autem Caritas obtineri non possit, nisi aliarum virtutum ministerio adjuvetur, ut in progressu patebit; meritò virtutes istæ pro termino intermedio, seu *termino per quem* ambulationis spiritualis assignantur. De quibus ulterius ex communi Theologorum doctrina supponendum, quòd in duas classes dividantur, *Theologicas* scilicet (sic dictas, quia immediate circa DEVM versantur) & *Morales* (sic appellatas, eò quòd immediate circa mores rectificandos occupentur) in quarum coincidente natura, subordinatione, & praxi ostendenda possimus